

פרי ביכורים

חידושי הלכה והגות משולחנו של מורינו הגאון רבי יצחק מאיר הגר שליט"א

רב ומו"צ דקהילת חניכי הישיבות רמת בית שמש ב'

י"ל ע"י מכון תורה ברמה רמב"ש ב' הערות ושאלות pribicurim100@gmail.com

ל.ה.ו-תצוה-זכור-תש"פ

נשים בפרשת זכור

בספר החינוך מצוה תרג כתב לפטור נשים מחיוב שמיעת פרשת זכור משום שאין דרכם לצאת למלחמה, והמנחת חינוך הקשה עליו, דהא אפילו כלה יוצאת מחופתה למלחמת מצוה וכ"ש שאר נשים. ובס' תורת חסד סי' לז הקשה, דמצוה זו אינה קשורה לזכירת מעשה עמלק דמצות מחיית עמלק היא מצוה נוספת חוץ ממצות זכירת מעשה עמלק שבהם נשים מחויבות, ואכן למחיה יתכן ונשים לא שייכות אך בזכירה כן יש לחייבם. וכן הקשה בבנין ציון חדשות סי' ח.

המהרי"ל דיסקין בתשו' כ' ליישב דעת החינוך, דכיון דעיקר המצוה היא מחיית עמלק וזוהי מטרת הזכירה, והואיל ונשים אינן בנות כיבוש הרי דלא עדיף זכירה ממחיה.

אך בס' החינוך עצמו משמע דלא כהמהרי"ל דסקין דהא כ' שטעם מצות הזכירה היא לא כדי למחות, אלא כדי שלא תשתכח את השנאה מליבנו, וא"כ שנאה שבלב לעמלק שייכת גם בנשים כי אינה שייכת למצות המחיה. כמו כן נראה מדבריו שם שחיוב המחיה והזכירה הם היינו הך, והוא כדי לבטא את דרכי השנאה לעמלק בכל צורה ודרך ולא דווקא בדרך מלחמה.

והנה הקרן אורה על מס' ברכות ה. כתב בטעם מה שחייבו לקרוא את פרשת זכור בציבור, הוא משום שחיוב מחיית עמלק נאמרה על ציבור ולכן הצטוו הציבור

לקרוא פרשת זכור כי חיובם הוא למחות בציבור בדרך מלחמה, ודרך מלחמה היא בציבור. ובחידושי הרי"ז הלוי על התורה כתב על הפסוק בשמואל שאמר לשאול לך והחרמת את החטאים את עמלק, שהיתור הנאמר בפסוק 'את החטאים', בא ללמדנו שקודם חיוב המחיה יש חיוב זכירה, ולכן הזכיר את החטאים ומשום כך יש חיוב מחיה, והיוצא מדבריהם שחיוב הזכירה הוא כדי להביא למחיה, ואכן בתשו' מהרי"ל דסקין שם חזר בו וחייב נשים במצות זכירת מעשה עמלק מהטעם המובא במנחת חינוך, כיון דאפילו כלה מחדרה יוצאת למלחמת מצוה.

אכן האחרונים דחו ראייה זו מכמה סברות, החתם סופר בחידושו כ' דכלה מחופתה לא יוצאת להלחם אלא רק לתת לחם ומים לנלחמים. ובקהילות יעקב כתבים חדשים סי' קעז כ' שיתכן ואין הכוונה שיש חיוב לכלה לצאת מחופתה רק שאין לה איסור לעשות זאת. ובס' חבלים בנעימים כ' ליישב דהכוונה שהחתן יוצא מחדרו אפילו שהכלה בחופתה, אך אין הכוונה שהיא יוצאת למלחמת עמלק.

ובעיקר נידון דידן האם חיוב קריאת פרשת זכור קשורה לחיוב מחיית עמלק או שהוא חיוב בפני עצמו, לכאורה הדבר תלוי במחלוקת המ"ב והמגן אברהם בס"ת רפ"ה, האם יוצאים שמיעת פרשת זכור בקריאת ויבוא עמלק בפורים, דלהמגן אברהם יוצאים בזכירת מעשה עמלק הרי דס"ל דעיקר המצוה היא בזכירת המעשה ולהכניס השנאה בליבנו עליו כל' החינוך, אך להמ"ב לא יוצאים בזה ידי חובתו כי לא נכתב בו חיוב מחיה, ועיקר הזכירה היא כדי להביא לחיוב מחיית עמלק, ורבינו בעל הקהילות יעקב¹ ביאר במה שכ' המ"ב דלהמגן א יוצאים על פי הדחק בקריאת ויבוא עמלק, משום שמעיקר הדין לכו"ע יש לכתחילה לקרוא בשבת קודם פורים.

והנה ידועה שיטת הבה"ג הובא בתוס' במגילה דף ד ובמרדכי, ונפסק בשו"ע סי' תרפ"ט ס"ב בדעה ב' וברמ"א שם שנשים פטורות מקריאת המגילה וחיובם הוא רק לשמוע מגילה אך לא לקרותה, ומטעם זה אינם יכולות להוציא את הזכרים ידי חובתם, ומברכות רק לשמוע מגילה ולא על מקרא מגילה. ובשער הציון² כ' בשם התוס' דאשה לא יכולה להוציא נשים רבות משום דזילא בהו מילתא. ומשמע מדבריו דללא טעם זה כן יכולה להוציא את חברותיה ידי חובתם, ותמוה, דלפי

¹ אורחות רבינו ח"ג עמ' לג.

² שם או' טו.

דברי הבה"ג אינה יכולה לכאורה מעיקר הדין להוציאם כיון שאין בקריאתה כלום, כיון שאינה שייכת בקריאה רק בשמיעה הרי שלכאורה אין בקריאתה ממש.

והנה בס' מרחשת סי' כב כ' ליישב את דעת הבה"ג, שיש בקריאת המגילה ב' מצוות, א' פרסום הנס, ב' חיוב מחיית עמלק. ובחיוב מחית עמלק נשים פטורות וכדעת החינוך, אך בחיוב פרסומא דניסא הם כן מחוייבות כדברי הגמ' שאף הן היו באותו הנס, וחיוב מחיית עמלק מתקיים באמירה בפה, אך זכירת פרסום הנס מתקיים בשמיעה. ולכן נשים חייבות בקריאת המגילה רק בשמיעה.³ ומוסיף שם המרחשת, דחיוב מחיית עמלק הוא רק ביום כי אז הוא זמן מלחמה, ומשום כך נשים פטורות מזה כי זהו מצוה שהזמן גרמא, וכסברא זו כ' האבני נזר בסי' תקיא, דחיוב מחיית עמלק הוי מצות עשה שהז"ג כיון שבשבת אין להרוג עמלק כי אין לדון דיני נפשות בשבת.

רק שיש לעיין בדעת האבני נזר מדוע משום כך יהיה מצות עשה שהז"ג והאפי' שיש כאן איסור הריגה, מ"מ יתכן ומצות מחית עמלק יש כאן רק שיש איסור שבת דרביעא עליה, אך משום כך קשה לומר שיש למצות מחיה גדר של מצות עשה שהז"ג, וכפי שהאריך להוכיח באתון דאורייתא כלל כב, ועוד, דלפי דעת החינוך שמצות מחית עמלק וזכירתו תלויים זה בזה, כיצד יוצאים בשבת את מצות הזכירה אם אין חיוב בשבת למחות לפי דעת האבני נזר.

ועל דברי המרחשת יש להעיר, דיוצא לכאורה דדעתו אינה לא כדעת המשנה ברורה ולא כדעת המג"א המובאים לעיל, כי הרי גם בקריאת המגילה לא מוזכר חיוב מצות מחיה, ולפי המ"ב אין יוצאין ידי חובת פרשת זכור בפר' ויבוא עמלק כי לא מוזכר שם חיוב מחיית עמלק וגם בקריאת המגילה לא יצאו, ולהמג"א דיוצאין ידי חובה בשמיעת ויבוא עמלק, כ' שם המג"א שמי שלא יכול להגיע לבית המדרש כי אם או לפרשת זכור או לקריאת המגילה יבוא לשמיעת המגילה כיון שאת שמיעת זכור יוצאים בשמיעת פרשת ויבוא עמלק, ולפי דעת המרחשת אינו צריך לומר שיצא ידי חובתו בשמיעת ויבוא עמלק, כי הרי אפילו ללא קריאת התורה דויבא עמלק יוצא ידי חובת שמיעת זכור בשמיעת המגילה.

ובכתבי הקה"י שם כ' בשם החזו"א סברא חדשה לפטור נשים משמיעת פרשת זכור, דהרא"ש בברכות כ' דר"א שחרר עבדו בכדי לשמוע פרשת זכור, הרי דחזינו

³ ולפי דבריו יתכן לומר, שאפילו אם שמעה ממי שאינו מחוייב בקריאה אלא רק בפרסום הנס, תצא ידי חובתה כי העיקר שתשמע את מעשה הנס אפילו ממי שאינו בר חיובא בקריאה.

דעבד כנעני פטור משמיעת פרשת זכור. וכ"כ למעשה בהנהגות החזו"א⁴, וכראיית החזו"א כ' בס' דגל ראובן סי' ו' רק ששם דחה ראייה זו מרבי אליעזר, כיון דאפשר לומר דאכן הם חייבים בשמיעת זכור רק שאינן מצטרפים לעשרה ולכן שחרר עבדו, ואכן גם זה חידוש גדול לומר שבעינן עשרה לשמיעת פרשת זכור מדאורייתא, מ"מ גם בדגל ראובן כ' שלא ראה שנשים באו לשמוע פרשת זכור, רק ששם כ' סברא אחרת לפטור נשים משמיעת זכור, מהא דילפינן במס' ברכות כ. דנשים פטורות ממצות ת"ת מהא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם, ואם היא חייבת בשמיעת פרשת זכור הרי שיש לחייבה בת"ת מצד פרשת זכור, וכראייה זו כ' הבנין ציון בתשו' ח"ב סי' ה' והתורת חסד בסי' לז ושם גם הוסיף וכ' שלא ראינו נשים ששומעות פר' זכור.

ולכאורה יש לדחות גם ראייה זו, כיון דבשמיעת זכור מקיימים מצות מחיית עמלק אך אין שום כוונה לקיום מצות תלמוד תורה, והרי מצוות צריכות כוונה וכאן ליתא כוונה למצות תלמוד תורה אלא רק למצות מחיית עמלק. אך יעויי' בס' עמק ברכה המוכיח מדעת הרמב"ם שכ' דין שמיעת פרשת זכור בהל' קריאת התורה ולא במצות זכירת עמלק, דהרמב"ם ס"ל דשמיעת פרשת זכור הוי מדרבנן כחוב קריאת התורה ואינו חיוב דאורייתא כזכירת עמלק, וכדעת היראים.

אך יש להעיר על הרמב"ם בספר המצוות לאחר שמנה את העשין כ' והביא את המצוות ההכרחיות יום יום ולא הביא כלל מצות זכירת מעשה עמלק למרות שהביאו להלכה בהלכות מלכים ביד החזקה, וצ"ע מדוע השמיטו.

ולמעשה הבנין ציון שם כן כ' לחייב נשים בשמיעת פר' זכור וכ"כ החת"ס בחידושו על מס' מגילה בשם רבו רבי נתן אדלר, וכדעת המג"א והמנח"ת. כמו כן הנהיג מרן הקהילות יעקב בביתו⁵ ואפי' לדעות הפוטרות כ' בכף החיים בשם ערך השלחן שאם ישמעו יש להם שכר כמי שאינן מצווה ועושה, ולכאורה דבר זה גם הוא תלוי בסברות הפוטרות, דאם משום דאינם יוצאות למלחמה הרי שאין כלל סברא שתהיה להם מצוה בשמיעה זו, ואם משום שזוהי מצוה שהז"ג כן יש מקום לומר שיש להם מצוה. ואכן בשעת הדחק יש על מי לסמוך ולפטור את הנשים משמיעת פר' זכור ואפשר להקל להם בשמיעה מתוך חומש אם אין להם אפשרות להגיע לבית המדרש.

⁴ עמ' קיד

⁵ כ"כ באורחות רבינו ח"ג עמ' לג

ויעויי' בתשובות והנהגות חלק ה סימן רכח כ' בשם הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל שבקהילתו בקעלעם לא באו נשים לשמוע פר' זכור, אך הרה"ק מהר"א מבעלזא הקפיד מאוד שהנשים ישמעו פרשת זכור. וכן נתפשט המנהג היום שהנשים נזהרות מאוד לשמוע פר' זכור (עיי' מועז"ז ח"ב סי' קס"ז).

היום נהגו שלפני או לאחר מנחה מתאספין עשרה אנשים שכבר שמעו פר' זכור, וקורין קריאה מיוחדת לנשים שלא שמעו, (ועיי' בשו"ת מנח"י (ח"ט סי' ס"ח) שמביא שם השואל הגאון רבי בן ציון רקוב זצ"ל שכן היה המנהג באשכנז), ואני תמה בזה, שהרי ברור הדבר שחז"ל שתיקנו לצאת המצוה בעשרה, תיקנו כדין קריאת התורה, והיינו שעשרה זכרים מחויבין יצטרפו לצאת, אבל אם אין עשרה זכרים מחויבין (או עכ"פ ששה), אין מצוה כלל מתקנת חז"ל.

אבל אולי גם להסוברים דנשים חייבות בקריאת פר' זכור דעתם שחייבות רק מה"ת שזהו מ"ע שאין הזמ"ג, אבל אינם חייבות בתקנת חז"ל לקרוא בעשרה בשבת לפני פורים (עיי' ח"ב סי' שד"מ ומוע"ז ח"ה סי' קס"ז), וכ"כ להדיא ב"תורת חסד" (סי' ל"ז אות ה' ע"ש), וכ"ה להדיא ב"כף החיים" כאן, (ובמק"א כתבתי דנשים אינן חייבות בחיובי ציבור וע"כ לא חייבום חז"ל בתקנת קריאת פר' זכור בציבור), ולכן נזהרות רק לבוא לשמוע מס"ת לצאת השיטות שהמ"ע מה"ת בקריאה מס"ת. ויש לצדד דיוצאות אפי' לשי' התה"ד דס"ל דמדאו' בעינן עשרה, די"ל דהא דמה"ת בעינן עשרה אין הכוונה דבעינן קריאת ציבור והיינו שעשרה מחויבין יצטרפו לצאת בקריאה, אלא כל שהיחיד קורא במעמד עשרה סגי, ובמק"א בי' ד"ז. (ולמש"כ לעיל דהעיקר להלכה דמה"ת סגי בקריאה פ"א לכל ימי חייו א"כ אין הנשים חייבות לשמוע מידי שנה בשנה).

אמנם אם רוצות לקיים תקנת חז"ל, יבואו לביהכ"נ בבוקר לקריאת התורה, שמדרבנן המצוה היא בציבור מחויבין דוקא, ובלא"ה לא יצאו כלל המצוה דרבנן, ומיהו אם קשה להן לבוא בבוקר לשמוע קריאת התורה, עכ"פ יצאו המצוה מה"ת בקריאה עבורן כנהוג).

והנני לציין הערה נפלאה שהעירני השי"ת בענין שמיעת פרשת זכור מחומש, דהנה בתשו' חתם סופר חו"מ סי' קמג נשאל במי שהוריש ספריו לחבירו האם הספר תורה נכלל בזה, והנוב"י ס"ל דספר הוא רק ס"ת ומה שנכתב על קלף ושאר ספרים אין שמם ספר, אך החת"ס חולק וכ' שכל גליון כתוב מקרי ספר, יעו"ש. ולפי זה כתוב זאת זכרון בספר יתכן דקאי גם על שאר גליונות, וא"כ אפשר בדיעבד

לקרוא גם בספר כזה. כנ"ל. ויהיה הדבר תלוי במחלוקת החת"ס עם הנוב"י. אם לא שנאמר שתלוי בלשון בני אדם, ודוחק.

בגדי כהונה לכבוד ולתפארת

ופעמוני זהב בתוכם סביב. פעמון זהב ורימון פעמון זהב ורימון על שולי המעיל סביב.

ונחלקו הראשונים כיצד היה סדר הפעמון והרימון על גבי המעיל.

לשיטת רש"י והרמב"ם היה פעמון ולצידו רימון וכן הלאה. וכן נראה בתרגום אונקלוס, וכ"כ התוס' במס' קינים כה. בד"ה בני מעיו, ולהרמב"ן והראב"ע היה פעמון בתוך הרימון כך על כל שולי המעיל. וצ"ע על הרבינו בחיי שכתב דהרמב"ן אזיל כשיטת רש"י.

א. ועל שיטת רש"י הקשה הרמב"ן שם וז"ל, ולא ידעתי גם כן למה עשה הרב פעמונים לעצמם פעמון בין שני רימונים כי אם כן לא היו הרימונים משמשים כלום. לכן פירש שם כי הם בתוכם ממסג' כי הרימונים חלולים ונעשים כמין רימונים קטנים שלא פתחו פיהם ופעמונים טמונים בהם ונראים מתוכם.

ובס' דברי יחזקאל (שינעווע) כ' וז"ל, ולי הצעיר נראה ליישב את קושית הרמב"ן על רש"י, נראה דהרמונים היו משמשים שיהיה הפסק בין פעמון לפעמון שלא יכה פעמון את חבירו ויבלבל קול העינבל שבזוג וע"י הרמונים יהיה נשמע יפה קול פעמון שמוציא העינבל בקישקושו. עכ"ל. דהיינו שכל ענבל היה צריך לקשקש לבדו ללא שיתערב חבירו.

ועוד קשה על שיטת רש"י, מדוע נאמר ופעמוני זהב בתוכם סביב, והרי לא היו בתוכם אלא לצידם. וראיתי ליישב בשם הגרי"ד סולובייצ'יק, דסדר תליית

הפעמונים והרימונים היתה שיש לתלות קודם לכל את כל הרימונים ורק אחר כך תולה ביניהם את הפעמונים, ולכן זה נקרא שהפעמונים בתוך הרימונים היינו ביניהם ומדייק זאת מלשון הרמב"ם בהל' כלי המקדש פ"ט ה"ד. יעוי"ש.

ובס' פנים יפות לבעל ההפלאה כ' דמהפסוק יש ראייה לשיטת רש"י, דלהרמב"ן מדוע כתיב פעמון ורימון פעמון ורימון, וגם כתוב והיה על אהרן לשרת משמע שהפעמונים היו רק בשעת עבודה. יעוי"ש. ויעוי" עוד בפ' האור החיים הק' דמבאר הדק היטב דעת רש"י.

ב. ובהרחבת הביאור בדעת רש"י נראה, דהרי המעיל מכפר על חטא לשון הרע כדאיתא במס' זבחים פח. וערכין טז. וכפי שהביא הבעה"ט דלפיכך יש ע"ב פעמונים ורימונים כנגד ע"ב מיני נגעים הבאים על חטא לשון הרע, והאלישיך מבאר שלכן יש פעמון בין שני הרימונים כי מילה בסלע שתיקה בתרי והרימון מרמז על השתיקה ואילו הפעמון על הדיבור המשמיע קולו, ויש לשני הרימונים להיות יותר מהדיבור, ויש לפעמון להיות מזהב שכל דיבורו יהיה יקר ושקול כזהב.

ולפי הנ"ל גם יש להניח את הרימונים קודם לפני הנחת הפעמונים כדי שהשתיקה תוקדם לדיבור ותהיה כבר מוכנה מראש לשומרו. ולפי מש"כ הדברי יחזקאל, הרי שתפקיד הרימונים היה גם לתת לכל פעמון לקשקש לבדו ולא עם חבירו, ריבוי הדיבור הרי הוא כלי מוכן לפורענות.

וכ"כ הכלי יקר, מעיל האפוד כליל תכלת המעיל מכפר על לשון הרע והוא נעשה תכלת כצבע הים אשר שם חול גבולו ורומז לאדם שיגביל את לשונו מלדבר לשון הרע כשם שהחול מגביל את הים.

וז"ל החפץ חיים בשמירת הלשון, פעמון זהב ורימון פעמון משמיע קול אך הקול שיהי' בדברי תורה הרמון אינו משמיע קול שמחוץ לדיבור בדברי תורה אין טוב משתיקה ואחר כך נאמר ונשמע קולו בבואו אל הקודש האדם השומר פיו יתקבל למעלה קול תורתו וקול תפילתו ובצאתו ולא ימות כשיצא מן העולם יצאו עמו כל קולותיו ולא יאבד אחד מהם.

ג. כמו כן האחרונים כתבו על הרימון המרמז על פושעי ישראל המלאים מצוות כרימון, ואין לדבר רע על אף אחד מישראל, ונראה בביאור הענין, דהכתוב אומר ונשמע קולו בבואו אל הקדש, ומשמע דמיירי בקולו של הכהן גדול, אך לאמיתו של דבר הרי נשמע קול הפעמונים, ואכן הרבינו בחיי מבאר דבר זה בצורה נפלאה, ונשמע קולו, קולו של אהרן, כי בבאו אל הקדש בלבישת שמונה בגדים בטכסיס הזה ישמע קולו ותהיה תפלתו מקובלת, ויכלול עוד קולו קול המעיל בהרעשת הפעמונים, והיה זה מדרך המוסר ולמדה תורה דרך ארץ לאדם הרוצה להכנס לפני המלך שיהיה מקיש בפתח ההיכל תחלה כדי שלא יכנס פתאום, מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא, כי כל הבא בהיכל המלך פתאום הרי זה חייב מיתה בטכסיסי המלכות, כענין שכתוב במלך אחשורוש: (אסתר ד, יא) "אשר לא יקרא אחת דתו להמית", ועוד לטעם אחר כדי שיודע הדבר שהכהן הגדול רוצה להכנס, ואף על פי שהכל גלוי וידוע אצל השכינה, גם אצל המלאכים משרתי הקדש אשר לפניו, ודבר לא יכחד גם מהם, טעם הדבר היה כדי שלא יפגעו בו מן המלאכים הקדושים אשר לפניו אילו היה נכנס פתאום, ולא היה ענין הפעמונים לחדש הודעה לשכינה ולא למלאכים אשר שם, אבל הענין מוכרח כולל תועליות גדולות כי היא אזהרה למלאכים שיפנו מקום לאוהבו של מלך לכבוד המלך כדי שיוכל להכנס ולעבדו ביחוד, ועוד שלא ינזק הכהן בבואו שם פתאום, ועם הסימן הזה יהיו נדחים מפניו ומפנין לו מקום לעבד המלך, ובצאתו גם כן היתה סימן הקריאה כאילו הכהן קורא אותם שישובו לשרת לפניו כבראשונה כי כבר כלה עבודתו והוא יוצא. ואמר "ולא ימות", להורות שאם יבא שם מבלי שישמיע קולו ויכנס פתאום ימות כי המשרתים אשר שם סביב השכינה יפגעו בו, ומבואר דרשו בירושלמי במסכת יומא (ירושלמי יומא א, ה): (ויקרא טז, יז) "וכל אדם לא יהיה באהל מועד", אפילו אותם שכתוב בהם: (יחזקאל א, י) "ודמות פניהם פני אדם", לא יהיו באהל מועד, ועל כן נצטוו הכהן שישמיע קול בפעמונים, וכענין שנאמר: (תהלים נה, טו) "אשר יחדו נמתיק סוד בבית אלהים נהלך ברגש". וסימן הקריאה ונטילת רשות זה היה בכל ימות השנה, וזהו שאמר: "ונשמע קולו בבאו אל הקדש", ולא לפני ולפנים, מפני שלפני ולפנים לא היה צריך השמעת קול ולא

היה נכנס שם בבגדי זהב אלא בבגדי לבן בלבד, וזו היא מעלתם של ישראל שהכהן הגדול היה נכנס לפני ולפנים ביום הכפורים בלא סימן הקריאה ובלא נטילת רשות. עכ"ל.

ד. היוצא מדבריו שכשהכהן נכנס הרי שרעש הפעמונים מהווה הקדמה וכבוד למלכות שלא נכנס בפתע פתאום, וכל גם המשתמש בפיו כי הפה מרמז על המלכות כמובא בתפילת פתח אליהו מלכות פה, לא פותח פיו בפתע פתאום רק חושב לפני שמוציא דבריו מפיו, וזהו פעמון המרמז על הדיבור בתוך הרימון שמהווה הכנה נכונה לשימוש בפעמון לבל יצא מגדרו, ולכן יכול לכפר על עוון הדיבור, וביום הכיפורים שהמלכות בשלימות ואנו דבוקים בו כמלאכים הפה שייך אליו בטבעיות ואין צריך את שמירת הרימונים ולכן משמש בבגדי לבן.

ה. וידוע מש"כ בתיקוני זוהר דפורים כפורים, ומצאנו באסתר המלכה דכתיב, ואני לא נקראתי לבוא אל המלך זה שלושים יום, וכדוגמת מש"כ הרבינו בחיי בענין המעיל, וז"ל הרמב"ן בפרשתן, ומה שאמר למעלה ונשמע קולו בבואו אל הקדש ולא ימות, הוא על דעתי ביאור למצות הפעמונים, כי מפני שאין בהם צורך בלבישה, ואין דרך הנכבדים לעשות להם כן, לכך אמר כי צוה בהם בעבור שישמע קולו בקדש, ויכנס לפני אדונו כאלו ברשות, כי הבא בהיכל מלך פתאום חייב מיתה בטכסיסי המלכות, כענין אחשורוש. עכ"ל.

והרי כתוב במגילה ותלבש אסתר מלכות והגמ' במגילה טו. איתא שלבשתה רוח הקדש, המלכות כפי שהתבאר מרמזת על קדושת הדיבור, על לשון הרע כתיב כל רוחו יוציא כסיל ואילו דיבורי קדושה הם רוח הקדש, ועם רוח זו נכנסה למלך במסירות נפש והפכה את יום הפורים ליותר מכיפורים שנכנסה למלך ללא הכנה של פעמון ורימון ובזכות מסירות נפשה הצילה את עם ישראל. וללא הכנה רבתי ותשובה שלמה של עם ישראל שהיו אז בשפל המדרגה. הרי שבזכות מסירות נפש למען עם ישראל זוכים לדרגה גבוהה יותר מיום הכיפורים, ולכן הצטוינו

**ביום הפורים לקיים מצוות בין אדם לחבירו ולהתרחק משנאת חינם ולשון הרע.
ולראות טוב ומעלת חברינו כי בכל רימון מסתתר פעמון זהב.**

